

ZPRÁVY

LIBOR MÍČEK

ŽIVOT

A VĚDECKÁ PRÁCE DOC. DR. LUDMILY KOLÁŘÍKOVÉ

Dne 22. dubna 1968 zemřela v brněnské fakultní nemocnici doc. dr. Ludmila Koláříková, vědecká pracovnice katedry psychologie na filosofické fakultě UJEP v Brně. Početná obec jejích brněnských přátel a žáků se s ní rozloučila 26. dubna v kostele na Starém Brně, vlastní pohřeb se konal následujícího dne v Drysicích u Vyškova, v jejím rodišti.

Zesnulá byla jednou z předních představitelk československé psychologické vědy. Její osobní život, viděno očima blízkých přátel, byl takřka od nejtělejšího dětství poznamenáván zápasem s nepřízní osudu.

Narodila se 17. prosince 1909 v Drysicích jako šesté a poslední dítě v rodině sezónního zedníka a chalupníka. Výtěžek z malého hospodářství a příjem ze sezónní práce sotva stačil na výživu rodiny, zvláště za svízelných dob první světové války. V r. 1918 byl její otec při práci vážně raněn a vykrvácel, když lékař odmítl poskytnout pomoc, protože prý nebyla naděje na přiměřený honorář. Celé rodině nastaly těžké časy.

Přesto však žila rodina semknutá kolem matky harmonickým životem, bohužel, často zkaleným dlouhotrvajícími nemocemi některých jejích členů. Sourozenci si navzájem účinně pomáhali — umožnili nejmladší Ludmile, že mohla v letech 1921—1929 studovat gymnasium ve Vyškově. Sama o svém tehdejší životě píše: „Denně jsem docházela do Ivanovic na Hané [hodinu cesty] a dojížděla vlakem do Vyškova. Ve volném čase jsem vypomáhala v hospodářství. Po 7 roků jsem vycházela z domu v 6 hodin a vracela se v 18 hodin. To se pochopitelně obráželo v mém kulturním životě i na zdraví, ale vedlo mne to k tím větší houževnatosti a lásce k vědě. Studovala jsem vždy s vyznamenáním. Od 2. třídy gymnasia jsem si přivydělávala kondicemi.“

Těžké studijní podmínky měla i na filosofické fakultě v Brně, kde v letech 1929—35 studovala filosofii, latinu a řečtinu. Finančně ji podporoval starší bratr učitel, vedle toho si opět přivydělávala kondicemi. O něco snazší byla její finanční situace po získání místa vědecké pomocné síly v psychologickém ústavu MU u prof. Rostohara. Tuto funkci zastávala v letech 1931—35; měla tak možnost hlouběji poznat problematiku a metody psychologie.

Již jako posluchačka přednesla v Brně r. 1933 referát na V. sjezdu Společnosti pro výzkum dítěte. R. 1935 podnikla krátkou studijní cestu do Francie.

Od roku 1935—40 působila jako středoškolská profesorka na dívčím RG v Brně, Mendlovo nám., poté do r. 1945 na V. RG v Brně-Žabovřeskách. Stovky jejích žákyň a žáků z této doby na ni vzpomínají jako na čestného, statečného člověka s nesmírně laskavým citlivým srdcem.

„Její“ třídy ji zvaly na svá setkání znovu po mnoha letech od své maturity.

V roce 1939 dosáhla doktorátu z filosofie.

Za svého středoškolského působení pokračovala v psychologické práci ve Studentské poradně při Středoškolské sociální péči v Brně na Cihlářské ulici a po splnutí poradny s pražským Ústavem lidské práce působila jako externí pracovnice tohoto ústavu.

Po osvobození byla od září 1945 pověřena funkcí asistentky Psychologického ústavu filosofické fakulty v Brně, v prosinci 1946 se habilitovala pro obor psychologie (venia docendi jí byla udělena 3. II. 1947). Byla tak první docentkou na tehdejší Masarykově universitě. Od letního semestru 1947 působila na filosofické fakultě v Brně. Od r. 1946 do r. 1951 byla současně pověřována přednáškami na filosofické a pedagogické fakultě PU v Olomouci, kde budovala od začátku psychologický ústav. My, kdo jsme jí v této době poznali, obdivovali jsme se její nesmírné houževnatosti. S velkou vytrvalostí vydržela absolvovat svůj „přednáškový maraton“, jak tomu sama říkala. Na obou fakultách v Olomouci mívala týdně až kolem dvaceti vyučovacích hodin, k tomu ještě přibýly povinnosti vyplývající z vedení psychologického ústavu. Kromě toho přednášela v letech 1946—50 i na Vysoké škole sociální v Brně. Mívala rovněž řadu popularizačních přednášek pro veřejnost. Opravdu je těžké pochopit, kde vzala tato křehká bytost čas a energii ke zvládnutí tolika povinností. Není vlastně divu, že toto její pracovní vypětí ohrozilo její tělesné zdraví. My, posluchači, jsme o ní věděli, že trpí vleklou jaterní chorobou. Od r. 1946 byla několikrát hospitalizována a léčila se lázeňsky, většinou o prázdninách, aby nezanedbala své učitelské povinnosti.

V prosinci r. 1947 podal prof. Rostohar, tehdejší vedoucí katedry, návrh na její jmenování mimořádnou profesorkou. Po únorových událostech r. 1948 však již ke jmenování nedošlo.

Po reformě vysokého školství byla v r. 1951 jmenována pouze zástupkyní docenta na filosofické fakultě v Brně, jež se stala od tohoto roku jejím jediným působišťem.

V r. 1954 byla navržena katedrou psychologie a pedagogiky (vedoucí prof. Chmelař) na jmenování státní docentkou, ale návrh byl zamítnut.

V následujícím roce velmi vážně onemocněla její maminka a musela být přes rok hospitalizována v Brně-Král. Poli. Zesnulá podala tehdy důkaz své veliké dceřiné lásky. Navštěvovala svoji matku, psychicky na sebe připoutanou, téměř denně a obětavě o ni pečovala. Přispěla tak podstatně k zachování života své matky, dnes již více než devadesátileté. Matčinou nemocí byla velmi vyčerpaná, ale přesto ještě dokázala zakončit práci o osobnosti vysokoškolského posluchače a v únoru 1957 ji podala v domnění, že tím splnila předpoklady pro své jmenování státní docentkou. Mezitím však vyšly nové směrnice o ustanovování vysokoškolských učitelů na základě habilitace. Zesnulá takto popisuje jednání tehdejšího rektora vůči sobě: „Přesto, že jsem byla zástupcem docenta řádně habilitovaným, musela jsem se z rozhodnutí tehdejšího rektora s. akademika Trávníčka podrobit znovu habilitačnímu řízení, včetně kolokvia, jež jsem úspěšně absolvovala 4. III. 1957. . . v dalším průběhu mého habilitačního řízení přišlo na program mé náboženství. . . Byly to těžké životní okolnosti, jež mne vedly k náboženství, a protože mám dnes náboženství, mám po řadu let život těžký. Pohybuji se v začarovaném kruhu, který nepochopí ten, kdo měl za všech dob příznivější podmínky. . .

Před svým odchodem z funkce rektora s. akademik Trávníček zamítl mou žádost o jmenování státní docentkou, když mezitím neopominul žádnou příležitost, aby se na zasedání universitní rady nebo i na veřejnosti o mém případu s příslušným komentářem nezmínil. Jako důvod zamítnutí uvádí, že 1. nemám kandidaturu věd — a 2. „vědecká rada došla k názoru, že Vaše náboženské zatížení je zatím překážkou žádoucího ideologického růstu a že proto neskýtá záruku dobré učitelky psychologie“. (Citováno doslovně z dekretu ze dne 14. V. 1958.)“

Tím bylo prakticky rozhodnuto i o jejím dalším osudu jako vysokoškolské učitelky.

Bylo zásluhou řady komunistů i nestraníků brněnské filosofické fakulty, kteří v zesnulé viděli především vzácně charakterního člověka a odborníka, že se L. Kolářiková udržela na učitelském místě — byť jen jako odborná asistentka — ještě asi dvě léta.

Nepodařilo se však, bohužel, rozptýlit nedůvěru vůči ní. Atmosféra intolerance, již byla L. Kolářiková vystavena, ovlivnila negativně její celkový zdravotní stav a vyčerpávala ji především nervově. Nebylo pro ni prakticky jiné možnosti, než v lednu 1961 odejít do invalidního důchodu, jenž jí byl vyměřen s platností od 23. září 1960.

Následovala léta střídavé rezignace na jakoukoliv změnu a nově se objevujících nadějí, které byly, bohužel, téměř vždy vzápětí zmařeny.

Charakteristiku těchto let jejího života, prožitého v předčasném důchodu, a povahu jejího myšlení v té době je možno podat snad nejlépe jejími vlastními slovy, jimiž popisovala zralý věk 6. decenia: „Ve zralém věku se člověk přiblížil naplnění svého života, zkušenostmi, chybami a neúspěchy zmoudřel. Je schopen ztotožnit se s tím, co má rád, a zapomenout na sebe; jeho vlastní osudy jsou pro něho již méně důležité, dovede se odosobnit a podílet se na radostech a bolestech širšího okruhu lidí. Místo energického prosazování vlastní vůle je ústupnější poddávání se objektivně platným normám. Zralý člověk je spíše přísný k sobě a uznalý k druhým. Nedospěje však každý k tomuto stupni životní moudrosti, aby dovedl být zároveň věcný i hluboce lidský a vydat své nejlepší síly ve prospěch druhých, bez ohledu na sebe. Ale právě v tom je jeho životní naplnění, životní dílo, které i po jeho odchodu zůstává...“ [Ontogenese lidské psychiky, str. 154.]

Teprve v březnu 1966 se vedoucímu katedry psychologie a dalším jejím přátelům na fakultě i mimo ni po dlouhých jednáních daří prosadit vyřízení žádosti o jmenování státní docentkou pro obor psychologie. V září 1967 nastupuje konečně znovu na své katedře, tentokrát ve funkci vědecké pracovnice. Tento akt lidské spravedlnosti však už neodvrátil následky onoho stálého vnitřního traumatizování, jež bývalo jejím údělem po řadu minulých let.

Jen několik týdnů je jí dopřáno těšit se z možnosti účastnit se živé odborné práce. To již byl její organismus napaden těžkou, prakticky neléčitelnou nemocí, které přes všechnu obětavou péči lékařů a přes všechnu snahu o pomoc ze strany své rodiny a svých blízkých přátel podlehla krátce po velikonočních svátcích v dubnu 1968.

Vědecká práce doc. L. Kolářkové

Začátky vědecké práce L. Kolářkové byly ovlivněny vynikající učitelskou osobností prof. M. Rostohara a celým činorodým vědeckým životem tehdy mladého a rozvíjejícího se brněnského psychologického ústavu. Kdosi z našich významných psychologů poznamenal, jistě ne neprávem, že Brno bylo v třicátých a čtyřicátých letech „československou psychologickou velmocí“. L. Kolářková byla záhy bezesporu jednou z opor oné „velmocenské“ pozice, a její deaktivace zaviněná tlakem okolností v padesátých letech byla jedním z příznačných symptomů vědeckého oslabení Brna. Převážně experimentálně zaměřenou brněnskou školu obohacovala především o prvek syntetizujícího přístupu k vědeckým problémům, svou precizností v zacházení s pojmy a osobní spjatostí s úkoly, jež kladl před psychologii praktický život.

Publikace doc. dr. L. Kolářkové se dají zařadit zhruba do dvou skupin.

První skupina prací se týká ontogenetické psychologie. V této oblasti se její zájem soustředil na obě krajní vývojové etapy — na dětství, především na předškolní a mladší školní věk, a na věk stáří.

Druhou oblastí intenzivního zájmu a práce doc. Kolářkové byla psychologie obecná. Obírala se v ní problematikou Aristotelovy psychologie a jejího přínosu psychologii moderní a intenzivně zpracovávala problémy psychologie osobnosti. Na hranicích obou těchto oblastí — vývojové i obecné psychologie a rovněž i pedagogické psychologie — stojí práce o osobnosti vysokoškolského studenta.

Pokusím se nyní blíže naznačit základní problémy, jímž se v obou uvedených oblastech věnovala, při čemž se věnuji především těm pracím, které jsou tíže dostupné nebo nebyly publikovány. Opírám se přitom částečně také o stručné charakteristiky některých prací, které podala kdysi písemně sama autorka.

A. Práce z vývojové psychologie

Z psychologie dítěte se autorka experimentálně zabývala vývojem zrakové představy z názoru, dětskou představivostí, prostorovými a časovými relačními soudy a pojmy u dětí, kauzalitou u dětí, dětskou inteligencí a rovněž i celkovou problematikou dítěte předškolního věku. Obírala se rovněž psychologickými problémy konce lidského života — především stářím v domovech důchodců a problémy s nimi spojenými.

První práce, kterou L. Kolářková napsala v r. 1933 ještě jako studentka a o jejíchž základních výsledcích referovala na V. mezinárodním sjezdu společnosti pro výzkum dítěte v Brně, nese název: „Vývoj zrakové představy z názoru u dívek ve školním věku“. (V plném rozsahu byla publikována v r. 1939 v časopisu Psychologie.)

Metoda výzkumu, převzatá od prof. Rostohara, spočívala v předkládání barevných geometrických figur (délka expozice asi 1—3 minuty). Po skončení expozice následoval požadavek nakreslit to, co si pokusné osoby z exponované figury zapamatovaly. Expozice se poté opakovala tolikrát, kolik jich bylo zapotřebí k dosažení adekvátní reprodukce figury u zkoumaných osob. Objektem výzkumu byly dívky osmi postupných ročníků obecné a měšťanské školy.

Každý postupný ročník byl reprezentován jednou třídou ani o 35 žákyních. Pouze první ročník byl zastoupen dvěma třídami.

Autorka zjistila, že představa není hotova po jediném nazírání, nýbrž se vyvíjí fázovitě, po etapách a na podkladě série podnětů. Zjistila tři základní typy představového vývoje —

1. kumulativní typ (častý zejména v prvních post. ročnících obecných škol),
2. typ z vůdčího motivu (typický pro II.—V. ročníky obecné školy),
3. typ obrysový (nejčastější u starších dětí). Potvrdila tím předchozí výzkumy Rostoharovy.

Tato první studie byla dokladem erudovaného vědeckého myšlení začínající adeptky psychologie a příslibem do budoucna.

Další práce „Prostorové a časové relační soudy a pojmy u dětí“ (publikováno r. 1937 v Psychologii) se týkala orientace dítěte ve vnějším světě. Autorka zde postupovala metodou programovaného rozhovoru. Dítě mělo určit prostorovou polohu předmětů v místnosti a venku, pokud byly v jeho dohledu. Podobně mělo určit svou denní činnost a události dne a vymezit nejběžnější časové pojmy. Autorka zjistila, že chápání a správné používání relačních pojmů je u dětí předškolního věku vázáno na konkrétní zážitky, bezprostřední vjemy a vzpomínky silně citově zabarvené. Uvědomování časových a hlavně prostorových relací je dítěti podstatně usnadněno ve vazbě protikladů.

Studie „Kausalita u dětí předškolního věku“ (Psychologie, IV, 1938) je cenná především obsáhlým přehledem bohaté literatury o tomto problému, ovlivněné zejména J. Piagetem. Autorka zde rovněž podává výsledky svého výzkumu kausalit u dvaceti 4—6letých dětí. Použitou výzkumnou metodou byl opět programovaný rozhovor. Autorka zjistila celkem šest typických forem kausálního výkladu u dětí: 1. popisem, 2. analogickým příkladem (transdukce), spojeným často s podmínkovým myšlením, 3. účelností zaměřenou k prospěchu dítěte a lidí vůbec nebo účelností, zaměřenou esteticky, 4. časovými okolnostmi (podle ročního počasí), 5. kausálním chápáním jevů pouze časově kolocidentních a 6. vlastním chápáním dvou jevů jako příčiny a účinku v těch případech, kde dítě má dost zkušeností.

Cenným příspěvkem k popularizaci ontogenetické psychologie byla ve své době bezesporu knížečka „Psychologie dítěte, duševní vývoj dítěte předškolního věku“ (1942).

V ní autorka přehledným jasným způsobem seznamuje širší okruh čtenářů s řadou důležitých otázek a problémů dětského vývoje v předškolním věku.

Práce prozrazuje bohaté vědomostní zázemí, je v ní patrný vliv řady prostudovaných prací — i když je autorka jmenovitě neuvádí.

Mezi poslední práce doc. Kolářikové v oblasti vývojové psychologie patří 80stránková knížka: „Psychologické problémy v domovech důchodců“, kterou vydalo v Praze r. 1966 tiskové a propagační oddělení Státního úřadu sociálního zabezpečení. Autorka jí věnovala své mamince k jejím tehdy nadcházejícím devadesátinám. Celá knížka je prodchnuta porozuměním pro psychologické potřeby starých lidí, zvláště těch osamocených a z jakýchkoliv důvodů „odložených“ životem do domova důchodců. Je určena především pro pracovníky v těchto ústavech, upozorňuje je na zvláštnosti psychiky starých lidí i na to, jak by měl s nimi personál v zájmu co největšího zlidštění zbytku jejich života zacházet, jak a k čemu je vést. Nechybí ani kapitola o vlivu prostředí na pracovníky domova důchodců.

Řadu prací z vývojové psychologie ukončuje zatím nevydané dílo „Ontogeneze lidské psychiky“. Je plánována jako vysokoškolská učebnice pro studenty učitelských směrů filosofických a přírodovědeckých fakult.

Jde o práci syntetické povahy, jež podává nejpodstatnější informace o vývojové a především o ontogenetické psychologii. Pozornost autorky je rozdělována úměrně všem základním problémům ontogeneze. Práce pojednává o pojmu ontogeneze, o obecných charakteristikách ontogenetického vývoje, letmo se zmiňuje o teoriích učení a pokračuje cennou kapitolou o modelech vývoje, kde je podán objektivní přehled základních vývojových teorií a jejich kritika. Po zpracování tradičních témat ontogenetické psychologie — o činitelích vývoje, o periodizaci a o vývoji nervového systému v ontogenezi — přechází pak L. Kolářiková k popisu jednotlivých vývojových etap. Značnou pozornost věnuje zvláště prvním a nejdůležitějším etapám, totiž věku kojeneckému, batolecímu a předškolnímu. Vědoma si však poslání své práce, jež je určena pro budoucí učitele a profesory, poskytuje jim cenné informace o psychice dětí a mládeže školního věku a nepřímo rovněž návod, jak s nimi zacházet. Přehledně informuje rovněž o problémech věku dospělosti a stáří.

B. Práce z obecné psychologie

V oblasti obecné psychologie se koncentroval zájem doc. Kolářikové na dva tematické okruhy. Prvním byla problematika přínosu Aristotelovy psychologie psychologii současnosti, druhým — podstatně rozsáhlejším — okruhem byla problematika psychologie osobnosti.

V r. 1946 předložila dr. L. Kolářiková svoji habilitační práci nazvanou „Aristotelova psychologie ve světle psychologie moderní“. První díl — „Aristotelova psychologie“ — se zabývá jednak nejnovějším stavem bádání o Aristotelově psychologii, jednak — a to především — základními problémy této psychologie. Autorka tu zpracovala řadu Aristotelových spisů, kromě spisu O duši také Parva Naturalia, Metafysiku, Politiku, Etiku Nikomachovu aj. Uplatnila při tom svoji erudici klasického filologa — latinu a zvláště řečtinu. Rozebírá zde a pečlivě vysvětluje základní pojmy Aristotelovy psychologie, jako je pojem duše a vývoj tohoto pojmu, vnímání, fantazie, paměť, žádostivost, rozum, myšlení a další. Podle autorčiných slov ji na Aristotelových psychologických názorech zaujal jeho fyziologický výklad, stupňovité chápání psychiky a modernost jeho výkladových principů. Ve druhém díle své habilitační práce, nazvaném „Paralela Aristotelovy a moderní psychologie“, vyzdvihla L. Kolářiková společné principy Aristotelovy psychologie a některých směrů psychologie moderní. Všimá si především vztahů mezi Aristotelovou psychologií a celostní, tvarovou a strukturální psychologií, objevuje vztahy mezi Aristotelovým učením o stupních duševna a moderní teorií vrstev a nachází nejtěsnější vztahy mezi Sternovou personalistickou koncepcí a pojetím Aristotelovým.

Je opravdu škoda, že toto dílo nebylo publikováno knižně. Časopisecky (v Psychologii r. 1942) vyšly sice její rozbory některých Aristotelových názorů na psychologii, ale jejich publikování bylo přerušeno válečnými událostmi — časopis přestal vycházet.

Část problematiky, již se autorka zabývala v druhém díle svého habilitačního spisu, byla publikována po přepracování ve studii „K teorii vrstev“, otištěné v časopisu „Psychologie“, roč. 1949, č. 3—5. Je to první stať z celé řady studií věnovaných problematice osobnosti.

Tato stať je zaměřena na obecnou psychologickou problematiku, na vztah mezi nervovým systémem a psychikou a vzájemnými vztahy mezi jednotlivými složkami (vrstvami) psychiky. Touto studií hledala odpověď na otázku: V čem spočívá fylogenetický vývoj psychiky a jaká je vzájemná podmíněnost uvnitř organicko-psychické struktury osobnosti, jejich vegetativních, animálních a čistě lidských funkcí a projevů. V závěru této své studie zdůraznila, že „pracovníci v různých vědních oborech se shodují v názoru, podle něhož je struktura osobnosti stavěna hierarchicky a je možno rozlišovat v ní dílčí funkční celky, působící paralelně i vzájemně, jež odpovídají různým vývojovým obdobím, ale integrační činností vědomého já jsou vrstvy osobnosti koordinovány, takže osobnost prožívá a uvědomuje si sebe a i navenek se chová vždy jako celek“.

Přehled o problematice teorií osobnosti a mnoha variantách jejich řešení podává novější studie „Pojetí osobnosti v psychologii“. (Vyšlo v časopisu Československá psychologie, r. 1962.)

Syntetického charakteru je rovněž práce „Struktura osobnosti“ (Sborník FF UJEP 1962). V této stati se jedná o přehledný rozbor jednotlivých vlastností osobnosti a faktorů, jimiž je osobnost určena.

Druhá habilitační práce „Psychologie osobnosti posluchače filosofické fakulty“ patří tematicky jednak do oblasti vývojové psychologie (bereme-li na zřetel zvláště vývojové zvláštnosti adolescence a rané dospělosti), jednak do oblasti psychologie obecné (položíme-li důraz na obecné zákonitosti osobnosti) a dále i do psychologie pedagogické (díváme-li se na problematiku z hlediska výchovy). Zvolené téma bylo v průsečíku hlavních odborných zájmů doc. Kolářikové.

Hlavním úkolem, jež si v práci kladla, bylo přispět k lepšímu poznání osobnosti vysokoškolského posluchače, což je podmínkou k jeho intenzivnějšímu výchovnému vedení ze strany učitelů.

Pracovala explorační metodou řízených rozhovorů doplněnou ještě vlastním pozorováním zkoumaných osob i pozorováními dalších učitelů fakulty. Nosnost této metody v rukou doc. Kolářikové byla zvýšena jejími bohatými zkušenostmi z pedagogického působení mezi studenty, z práce v pedagogické komisi ROH, jíž byla fakultní předsedkyně, a především neocenitelnými zkušenostmi z individuálního vedení studentů.

V práci jsou rozebírány vlivy utvářející osobnost posluchače, jako je např. organizace studia a života na fakultě, osobnost učitele, vztahy mezi posluchači, vliv rodiny atd.

Další část je věnována zrání psychických funkcí u posluchačů. Autorka se zaměřila na zrání intelektuální, citové, volní a charakterové a na vývoj kulturních zájmů u posluchačů a jejich tvořivosti. Závěrečnou část tvoří kapitola „Struktura posluchačovy osobnosti“. Připojen je také popis 32 případů kasuistik jako ukázka.

Přínosem celé práce je bohatství faktů a konkrétního materiálu a jeho interpretace, opřená o znalosti bohaté literatury. Autorka podala v celé řadě oblastí zajímavou typologii studentstva, např. typy přípravy studentů na zkoušky, typy studentských postojů ke studiu a ke vědě vůbec.

Některé části této práce byly opublikovány ve stati „Příspěvek k psychologii osobnosti vysokoškolského posluchače (intelektuální a citové zrání) ve fakultním sborníku r. 1962.“

Rovněž studie „Dialektika charakteru“, publikovaná ve Sborníku prací filosofické fakulty r. 1957, se blízko tematicky přibližuje k nepublikované habilitační práci.

Když jsme probírali jednotlivé práce paní docentky, abychom o nich alespoň stručně referovali, měli jsme vždy pocit jakési ztráty. Vědecká práce je odchodem této osobnosti přerývána, mnoho cenných myšlenek, které teprve čekaly na své vyjádření, je ztraceno.

Ještě větší a bolestnější je však pocit nenahraditelné ztráty, když uvažujeme nad lidským profilem člověka, který odchází. Kolik hodin obětavé péče věnovala paní docentka desítkám, ba stovkám svých posluchačů, kteří potřebovali psychologickou oporu, kolikrát byla „spojitou nádobou“, jak to často říkávala, těm, kteří byli už na dně svých psychologických sil. A přitom to byla vlastně ona, která někdy více potřebovala podepřít.

Léta ji trápila jaterní nemoc a křehkost jejího organismu, kterou statečně překonávala.

Léta ji trápil nevděk a nepochopení lidí, kteří této tak charakterní, tak vnitřně poutivé, tak čestné a láskyplné ženě zabraňovali v působení na vysokoškolskou mládež, neuvědomující si, že mládež dnešní doby snad nejvíce stůně nedostatkem etických hodnot a odcizením velkým ideálům humanity.

Avšak z její práce, které věnovala své poslední tvůrčí síly, čteme i vítězný výsledek jejích posledních a nejtěžších zápasů — zápasů bojovaných pod knutou těžké nemoci a v blízkosti nastávající smrti.

„Radit druhým je snažší než poradit sám sobě, udržet vlastní duševní rovnováhu. Člověk zpravidla musí projít krizí stáří, než se smíří se změnou svého postavení a s představou, že v budoucnosti nemůže očekávat zlepšení. Přehlíží ve vzpomínkách minulost, a byl-li dříve nespokojen pro své neúspěchy a prohry, měl-li pocit křivdy a nešťastného osudu, uvědomuje si nyní, že to tak mělo být, že i prohry patří k životnímu boji a nemá smyslu jich litovat. Osudový cit resignace je po překonané krizi vystřídán vyrovnaností a láskyplným přitakáním životu, který ať byl jakýkoli, byl krásný. Tak se alespoň jeví z aspektu blízké smrti, která se člověku vyrovnanému se životem jeví přirozeně jako naplnění řádu, ovládajícího vše živé. Jde jí vstříc klidně u vědomí, že splnil svůj životní úkol, a tato životní vyrovnanost a moudrost stáří, síla ducha v chátrajícím těle, je přínosem pokročilého věku pro lidskou společnost.“ (Ontogeneze lidské psychiky, str. 159.)

Díky, paní docentko, za příklad ušlechtilého a statečného života, kterým jste žila.

SEZNAM PRACÍ L. KOLÁŘIKOVÉ

1. Vývoj představy z názoru u dívek školního věku. Sborník V. sjezdu pro výzkum dítěte. Brno, 1933, str. 274—285.
2. Dětská představivost v předškolním věku. Sborník přednášek pro učitelky mateřských škol. Brno 1936, str. 107—112.
3. Prostorové a časové relační soudy a pojmy u dětí. Psychologie III, 1937, č. 1., str. 17—24.
4. Kausalita u dětí předškolního věku. Psychologie IV, č. 4, 1938, str. 1—18.
5. Vývoj zrakové představy z názoru u dívek ve školním věku. Psychologie V, 1939, č. 4, str. 1—46.

6. K vymezení pojmu inteligence. *Psychologie VII*, 1942, č. 4, str. 108—114.
7. *Psychologie dítěte (Duševní vývoj dítěte v předškolním věku)*. Brno 1942.
8. *Psychologický výzkum inteligence nastávajících primánů v Brně v letech 1940—1941*. *Psychologie VIII*, 1943, č. 2, 3, str. 49—64, str. 92—94.
9. *Aristotelova psychologie (nedokončeno)*. *Psychologie IX*, 1944, 1946, č. 1, str. 1—16, č. 2, str. 39—54, č. 3—4, str. 98—110.
10. *Vývoj dětské řeči a myšlení*. Sborník „Šťastné dítě“, Praha 1941.
11. *Výchova na mateřských školách v duchu nové psychologie*. Sborník „Česká mateřská škola do nového údobí“. Brno 1946.
12. *Aristotelova psychologie ve světle psychologie moderní*. Brno 1946 (habilitační práce, nepublikováno).
13. *K teorii vrstev*. *Psychologie XII*, 1949, č. 3—5, str. 1—17.
14. *Jan Uher jako psycholog*. *Psychologie IX*, 1944.
15. *Za Janem Uhrem*. *Česká mysl* 49, 1945.
16. *Vědecké dílo prof. V. Chmelaře*. Sborník prací FF BU III, B 2, 1954, str. 9—29.
17. *Dialektika charakteru*. Sborník prací FF BU VI, B 4, 1957, str. 90—96.
18. *Psychologie osobnosti posluchače filosofické fakulty*. Brno 1957 (habilitační práce, nepublikováno).
19. *Příspěvek k psychologií osobnosti vysokoškolského posluchače*. Sborník FF UJEP, Brno, 1962, str. 39—63.
20. *Struktura osobnosti*. Sborník prací FF BU XI, B 9, 1962, str. 65—80.
21. *Pojetí osobnosti v psychologii*. *Čs. psychologie VI*, 1962, č. 2, str. 131—142.
22. *Cesty rozvoje české poválečné psychologie dítěte v teorii a praxi*. *Pedagogika XII*, 1962.
23. *Možnosti psychologické práce na úseku školní a mimoškolní výchovné péče o mládež*. (L. Kolářiková - B. Bárta.) Sborník *Využití psychologie v soc. společ. praxi*. Bratislava 1959.
24. *Využití psychologie dítěte v kolektivních zařízeních pro děti do 3 let*. *Zdravotnická pracovnice*, 1960.
25. *Význam různých forem dětské činnosti pro utváření osobnosti dítěte*. *Předškolná výchova XIX*, 1965.
26. *Význam hry a hraček v období kojence a batolete*. *Předškolná výchova XX*, 1966.
27. *Vývoj a utváření osobnosti v dětství a mládí (referát na psych. sjezdu 1964, v tisku)*.
28. *O lidech stárnoucích a starých*. *Zdravotnická pracovnice*, 1965.
29. *Psychologické problémy v domovech důchodců*. Praha 1966, 78 str. Vydalo tiskové a propagační odd. Státního úřadu soc. zabezpečení.
30. *Osobnost jako předmět výchovy (odevzdáno prof. V. Chmelařovi 1962 pro připravovanou vysokoškolskou učebnici pedagog. psychologie)*.
31. *Ontogeneze psychiky (str. 159, připraveno k publikování)*.
32. *Profesor Mihajlo Rostohar zemřel*. Sborník prací FF BU XVI, I 2, 1967, str. 111—117.
33. *Meili - Rohracher, Učebnice experimentální psychologie, překlad 2. a 3. kapitoly*, Praha 1967.
34. *Kerlinger, F. N., Základy výzkumu chování, překlad 30. a 31. kapitoly (v tisku)*.
39. *recenzi odborných knižních publikací v české, slovenské, německé, ruské, anglické a polské řeči*.

Poznámka:

Za poskytnutí pramenů k tomuto článku patří můj dík rodině pí doc. Kolářikové a panu PhDr. Slavomíru Šišákovi. Biografická fakta jsou čerpána především z vlastních životopisů pí docentky.

